Un nou trend?

(Costin Popa – 23 noiembrie 2009)

Hotărât lucru, turcul Fazil Say este un original. Pianistica sa, deloc liniştită, pare că nu se concentrează exclusiv asupra clapelor, ci se exteriorizează în fel şi chip. Sobrietatea trece pe planul secund. Când mâna dreaptă este ocupată, cea stângă evoluează în aer şi desenează volute complicate, dublând sau chiar completând dirijorul. Evocă expresii, trăiri. Nu-l bănuiesc de teatralitate. Te face să simţi împreună cu el.

E un lucru frumos şi inspirator, deşi atipic. Mai problematică apare însă sugerarea ritmurilor, care de multe ori deplasează dramatic specificul, stilul lucrărilor. Mă gândesc la populara Für Elise de Beethoven, oferită ca bis într-un concert din Sala Mozarteum, la recentul Festival de la Salzburg. Delicateţii şi transparenţei scriiturii, Fazil Say îi contrapune mişcări ale corpului care amintesc de pop-rock-jazz. Într-un asemenea mod extravagant, punerea în pagină apare total nepotrivită. Mai mult chiar, partenera sa în **Sonata „Kreutzer"**, violonista originară din Republica Moldova, Patricia Kopatchinskaja, i se alătură fără rezerve în hiperbolizarea lecturii. Putem vorbi de o nouă modă? Sper că nu!

Aşadar, am asistat în oraşul lui Mozart la un concert titrat **Liszt-Szenen**, avându-i drept solişti pe cei doi, în acompaniamentul Cameratei Salzburg dirijate de Thomas Hengelbrock şi cu concursul Corului Balthasar-Neumann, pregătit de Tobias Hiller. Programul a fost inspirat de transcripţiile lui Franz Liszt şi Ferruccio Busoni la opusuri de Bach, cărora li s-a adăugat o inedită lucrare a elveţianului Frank Martin, **Polyptyque - Six Images de la Passion du Christ** pentru vioară şi două orchestre de coarde, care se cântă întrepătrunsă cu teme extrase din **Coraluri** bachiene.

Prin arta sa, Fazil Say se recomandă ca exponent al unui pronunţat spirit al contrastelor, în care tonurile viguroase se ţes cu sonorităţi topite în broderii vaporoase, dar pe care le domină net. Ni se înfăţişează un Bach scrâşnit (**Preludiu şi Fuga în la minor, BWV 543**, **Ciaccona din Partita nr. II în re minor, BWV 1004**), derulat cu agilitate virtuoză şi patimă. În prima şi ultima mişcare – **Allegro**-urile din **Concertul pentru clavecin (pian) şi orchestră în re minor, BWV 1052** – dirijorul abordează un tempo infernal în care pianul solist pare dizolvat în orchestră. Este limpede, Fazil Say are o sensibilitate specială şi iată, partea a doua, **Adagio**, este generatoare de impulsuri lăuntrice, pe care mâna stângă le exteriorizează, le pictează prin eter, însoţind sunetul. Ca şi în **Preludiul BWV 543**.

În 1973, cu un an înaintea morţii, lui Frank Martin i s-a comandat de către dirijorul Edmond de Stoutz şi marele Yehudi Menuhin un concert pentru vioară şi orchestră de coarde. În adoraţia sa pentru Bach şi inspirat de pictura lui Duccio di Buoninsegna din Domul din Siena, compozitorul a creat o serie de episoade reprezentând pagini din **Pasiunea după Christos**, prefaţate fiecare de câte un **Coral** al cantorului de la Leipzig.

Sunt imagini de la Florii, Cina cea de taină, chipul lui Iuda, grădina Ghetsimani, Judecata de Apoi şi Glorificarea lui Iisus. Mânuite în manieră stravinskiană, viziunile devin sugestive şi contrastează ascezei şi reculegerii bachiene. Două ansambluri mai mult decât perfecte, Corul Balthasar-Neumann şi Camerata Salzburg, au anturat-o pe austera, aici, Patricia Kopatchinkaja.

Violonista avea să se dezlănţuie imediat, alături de Fazil Say, în **Sonata pentru vioară şi pian în La Major**, op. 47, celebra **„Kreutzer”**. Fără să figureze pe afiş, programarea lucrării beethoveniene a fost o surpriză pentru spectatori, fiind anunţată prin fluturaşi la intrarea în sală.

Înrâurirea lui Fazil asupra Patriciei este puternică şi se percepe. Aproape permanent, vehemenţa exacerbată a atacurilor vine dintr-o nevroză care refuză claritatea, limpezimea. Puritatea suferă. Lumea contrastelor violente inundă paginile Titanului, în care pianul, totuşi, îşi găseşte un sunet mai echilibrat (mişcarea secundă, **Andante con variazioni**). Şi din nou, în vârtejul tempoului (partea a III-a, **Presto** ajuns **Prestissimo**), tonul viorii se alterează pe alocuri.

Ca al doilea bis, după **Für Elise**, un potpuriu de **Dansuri româneşti** de Bartók a încheiat o serată frumoasă şi contradictorie.

* Foto: Wolfgang Lienbacher.